

kvinde kan ikke længere alene fremstilles som en mimetisk voksdukke; hun skaber sig et hidtil uset, fremmedartet rum for handling. Den serielle monogami, kvinden engageres i, får i nogle repræsentationer, hvor tidsdimensionen undertones, således karakter af polyandri, hvor ikke bare mænd, men også ejendele centeres omkring kvinden.

Med analyserne af de modsætningsfyldte og dynamiske behandlinger af race, kultur, tingenes magiske kvaliteter og den fraskilte kvinde i det amerikanske samfund i årtierne omkring 1900 får Bentley fremlæst en kraftfuld metadiskurs, der med udgangspunkt i den delte optagethed af skikke og sæder forener etnografernes og romanforfatternes fremstillinger af primitiv og civiliseret kultur i et fælles projekt, som næres af og samtidig er med til at konstituere en delt forestillingsverden. Dette sker på en tid, hvor etnograferne kæmpede hårdt for at etablere deres gebet som et videnskabeligt fag med et særegent felt og en videnskabelig repræsentationsform, som mindst af alt mentes at have noget til fælles med fiktionen. Historiens ironi er selvfølgelig, at det kan være ganske frugtbart at opgive fordringen på en speciel privilegeret adkomst til et felt og se lidt nærmere på udvekslingerne mellem fag og resten af verden. Det er Bentleys bog et glimrende eksempel på.

Kirsten Jørgensen
København

SIGNE HOWELL & MARIT HELHUUS (red.): Fjern og Nær. Socialantropologiske Perspektiver på Verdens Samfund og Kulturer. Oslo: Ad Notam Gyldendal 1994. 551 sider, illustreret. ISBN 82-417-0358-9, hardcover, pris Nkr. 335.

Det er tid for jubel i de små hjem. Omsider foreligger en håndbog til indføring i moderne, nutidig, regional etnografi på et skandinavisk sprog. Det ville være forkert at sige, at den udgør en afløsning for den i halvfjerdsene meget brugte *Verdens folkeslag i vor tid* (1968). Den sidste har længe været „out of date“. Så *Fjern og Nær* kan højst komme til at afløse den bunke af forskellige fotokopier, som tog håndbogens plads. Her er tale om et telefonbogtykt værk, som bestemt kunne være en værdig afløser for håndbogen. Desværre kan det fornemme udstyr, hardcover og man-

ge illustrerende fotos, som afstedkommer en tilsvarende relativt høj bogladepris, udgøre en væsentlig hindring for, at den vil kunne sælges i klassesæt til økonomisk trængte studerende.

Bogen er blevet til på initiativ af to velestimerede antropologer fra universitetet i Oslo, som også har stået for redigeringen. Deres bærende idé til bogen og samtidig det, som gør bogen interessant som indføringsværk, har været en intention om at præsentere både den regionale etnografi og grundlaget for den, dvs. at understrege betydningen af sammenhængen mellem virkeligheden og tolkningen af den. Bidragsyderne er således blevet bedt om at præsentere hver sin region „med sikte på å få frem samspillet mellem empirin og fortolkning: fremstillingen skulle både gjenspejle en empirisk virkelighed og hvordan denne virkeligheden har blitt fortolket, ved bla. å vise til de viktigste fagdebatter som har blitt ført innen regionen og de viktigste begreber som har blitt anvendt for å analysere etnografien.“ Imidlertid skulle det vise sig, at bidragsyderne havde meget forskellige opfattelser af, hvad denne intention indebar.

Redaktørerne har valgt at respektere de individuelle idiosynkrasier – „et interessant fænomen i sig selv og nok et eksempel på fortolknings uendelige muligheter“ – siger de. Dette er samtidig bogens svaghed. Intentionen om at fremstille regionalt stof gennem refleksioner over de teoretiske paradigmer, som er udfoldet hen over det, indfris kun meget svingende i et spektrum, der omfatter, øjensynlig, tolkning med udgangspunkt i bidragsyderens egne personlige teoretiske interesser i den ene ende og forsøg på oversigtligt at fremstille de mere vægtige teoretiske diskussioner indenfor regionalstoffet – uden tydelig skelen til forfatterens egne kæpheste – i den anden. Som eksempler kan tjene de to regioner, som denne anmelder er tjenlig at vurdere fagligt, i.e. Amazonas og Nordamerika. Den svenske Kaj Århem har stået for det første og lykkes rigtig udmærket hermed, idet han koncentrerer præsentationen omkring hhv. de kulturøkologiske, de strukturalistiske, og de nyere symbolantropologiske retninger, som har domineret Amazonforskningen. Norske H. Beyer Broch derimod holder sig til en museal gennemgang af Nordamerikas kulturområder for sluttelig at vælge ét enkelt analytisk paradigme, culture-and-personality skolen og den psykologiske antropologi, som ét eksempel blandt flere mulige på fagets tolkning af regionens etnografi.

Bogen rummer bidrag fra 25 forfattere om næsten lige så mange regioner. Anmelderen skal undlade at kommentere hver enkelt. Nogle er fremragende, andre i mindre grad læsværdige, jf. de to nævnte eksempler. Forfatterne er for de flestes vedkommende nuværende eksperter på de regionale felter, de skriver om; enkelte må betegnes som forhenværende eksperter, hvis aktuelle forskningsinteresser ligger i en anden region, end den de her skriver om. Dette er naturligvis ikke altid heldigt og gør enkelte bidrag til en lidt almodisk affære.

Redaktørerne fortæller, at de har „ønsket å invitere norske, men også andre skandinaviske antropologer, til å skrive et innlegg fra den regionen de selv kjenner best ud fra egen forskning.“ Listen over bidragydere tæller 18 norske, 3 svenske, 1 dansk og 3 ikke-skandinaviske forfattere, redaktørerne ikke medregnet. Man kan måske slutte, at lokale kollegiale hensyn i nogle tilfælde har vejet tungere i redaktørernes bestræbelser på at realisere deres udmærkede intention end en sikring af den optimale kvalitet i hver enkelt artikel. Dette ufortalt foreligger her ikke desto mindre en meget brugbar bog med så tilstrækkeligt mange udmærkede og læseværdige artikler, at de sagtens opvejer de få, som ikke lever op til standarden.

En generel indvending kunne gå på en efterlysning af regionale landkort udover de fem kort over stater, som ledsager de kontinentale kapitelooverskrifter – vel vidende at det ikke er politisk korrekt og heller ikke hverken nemt eller videnskabeligt uproblematisk at territorialisere hverken folk eller kulturer. Geografiske stednavne turde næppe være i lige grad vanskelige at omgås. Anmelderen ved tilfældigvis, hvor Amazonfloden løber, sådan helt nøjagtigt, men hun kunne godt tænke sig at kunne finde fx Harareplateauet eller Arnhem Land sammen med de tekster, der indfører i regionens etnografi, uden at skulle ty til et gammelt skoleatlas fra hjemmets reol. Gode kort ville tænkeligt have fordyret bogen i urimelig grad. Bogen burde kunne udfylde et tekstligt hul i læreanstalternes regionalundervisning; samtidig fungerer den fint som et opslagsværk, der altid er nyttigt at have ved hånden. Køb den, hvis du har råd!

*Hanne Veber
Five College Associate
University of Massachusetts
Amherst, USA*

JAMES R. LEHNING: Peasant and French. Cultural Contact in Rural France During the Nineteenth Century. Cambridge: Cambridge University Press 1995. 239 sider. ISBN 0-521-46210-x, hardback, pris £ 35. ISBN 0-521-46770-5, paperback, pris £ 14.95.

Bønder er en velkendt kategori i fransk historieskrivning – som iøvrigt i dansk. I den franske nationalstats historie optræder bønderne ofte som trusler mod republikken (bønder er reaktionære, royalistiske, religiøse og lokalpatriotiske) eller i det mindste som objekter for diverse politiske tiltag, særligt af civiliserende art. Den berømte spørgeskemaundersøgelse fra 1793, som viste at bønderne i mange af rigets egne slet ikke havde noget sprog, er kun det mest groteske eksempel. Det er dokumenteret igen og igen, hvor lang og besværlig en proces det var at inddrage Frankrigs bønder i det nationale liv.

Lehning er klogeligt nok ikke ude på at benægte hele den omfattende forskning, der viser denne historie. Men det er hans hensigt at modificere den, fordi han mener, at stereotyperne er løbet af med nysgerrigheden, når det drejer sig om de forbindelser, folk på landet i Frankrig faktisk havde til storsamfundet, før det tyvende århundredes store smeltedigel gik i gang. Disse forbindelser var af mange forskellige typer. I omegnen af centre som Lyon med den store tekstilindustri var bønderne f.eks. dybt involverede i manufakturarbejde. Det var hyppigt kvinder, der havde de industrielle forbindelser som underleverandører af alt fra kniplinger til silke, og de sammensatte ofte deres økonomi af både lønarbejde, kontraktarbejde, sæsonvandring – og altså landbruget. Det var også bønder(koner), der var fosterermødre for de travle bykvinders børn, en veritabel kæmpeindustri i omegnen af det løslupne Paris i tiden før præventionen.

Alt dette viser jo ikke nødvendigvis, at bønderne følte sig som „franskmænd“ (eller -damer). Men undervisningens historie på landet i Frankrig viser faktisk noget i den retning. Før de store skolelove i midten af det 19. århundrede udstrakte undervisningen til at gælde alle børn (også piger), blev læse- og regnekundskaber mange steder solgt på et frit marked. Og her viser det sig, at folk på landet var udmærket klar over, hvad de havde brug for. Betalingskoler og omvandrende manuduktører leverede nøjagtigt det, de blev betalt for, så